ὑπάρχουν ἰδέες) στὴν ξώπορτα τοῦ Ὑπουργείου νὰ ξεκουράζουνται ὅσον καιρὸ θἄναι ἡ ἀφεντιά τους Ὑπουργοί.

Ἔπειτα καὶ τώρα, καθὼς καὶ πάντα, ἃ γίνει Ὑπουργικὴ μεταβολή, θὰ γίνει ἀπὸ *κοματικὴ* ἀνάγκη. Κι ὅταν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ κοματικὴ ἀνάγκη στὴ μέση, οἱ καινούριες ἰδέες γίνουνται τουρσί.

— Σᾶς ἔφερα, θὰν τοὺς πεῖ ὁ κ. Θεοτόκης, νὰ μοῦ δυναμώσετε τὸ κόμα μου κι ὄχι νὰ μοῦ ἐφαρμόσετε δικά σας προγράμματα. Ἂν ἔχετε τέτια, φυλάχτε τα νὰν τὰ ξεφουργίσετε ὅτα γίνετε Πρωθυπουργοί!

Καὶ σὲ τέτια σιδερένια λογικὴ κανεὶς δὲν μπορεῖ νἀντισταθεῖ.

★

ΨΑΧΝΟΝΤΑΣ, γράφει ἡ «Ἀκρόπολη» τῆς Τρίτης, σὲ κάτι παλιοὺς κοινοβουλευτικοὺς λόγους τοῦ κ. Γούναρη νὰ βρεῖ «ποιούς πολιτικοὺς καπνοὺς φουμάρει ὁ νέος ἄθρωπος τῆς ἡμέρας», ἔφτασε στὰ ἀκόλουθα ἀπελπιστικὰ συμπεράσματα:

1ο. «Ἡ Βουλὴ οὐδέποτε συγκινεῖται, οὐδέποτε ἐργάζεται, οὐδέποτε αἰσθάνεται καὶ πταίει πρὸς τοῦτο αὐτὴ ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ἀποτείνονται οἱ ρήτορες».

2ο. «Ὅπως εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὁ δάσκαλος μιλάει ἀλαμπουρνέζικα διὰ τὰ παιδιά, ἔτσι καὶ ὁ ρήτωρ εἰς τὸ βουλευτήριον διὰ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς βουλευτάς».

3ο. «Ἕνας λόγος του (τοῦ κ. Γούναρη δηλ.) περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν ὑπερκαθαρεύουσαν μᾶς ἀφίνει κρύους μποῦζι. Μόνον στὴν τελευταία παράγραφο τῆς ἀγορεύσεώς του, ὅταν ἀφίνει τὸ φάντασμα τῆς καθαρευούσης καὶ καταπιάνεται ἀπὸ τὴ ζωντανὴ καθομιλουμένη, ξυπνάει ὁ φυσικὸς Γούναρης, ἐπανέρχεται ἀπὸ τὰ νεκροταφεῖα εἰς τὴν ζωήν, αἰσθάνεται τὰ μέλη του παλλόμενα καὶ κατορθώνει νὰ συγκινήσει τοὺς ἀκροατάς του».

4ο. (Τὸ ἀπελπιστικώτερο μὰ κι ἀληθινώτερο συμπέρασμά της) «Καὶ τὸ Ἔθνος αὐτὸ τὸ ἄγλωσσο θέλει νὰ πάει ἐμπρός!»

ΜΩΣΑΪΚΑ

ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΣ ΜΟΥ

Κόψε ἀπὸ τὶς ἡμέρες μου
Καὶ δόσε τῆς Καλῆς μου:
Λευκὲς οἱ περιστέρες μου
Ψυχῆς κι ἀναπνοῆς μου
Νἆναι οἱ Στιγμὲς ποὺ ἐφύγανε
Στοὺς κόρφους της γοργά.

Ποτὲς νὰ μὴν ἠσκιόνουνε
Τὴ λάμψη τὴ γλυκειά της·
Καὶ τὰ φτερ' ἂν ἁπλόνουνε,
Νὰ κλειοῦν στὴν ἀγκαλιά της
Μὲ τὰ φιλιὰ τὰ πρόσχαρα
Καὶ τὰ ὄνειρα τἀργά....

Λευκὲς οἱ περιστέρες μου
Στιγμὲς ἀθῶες, κ' ἐλπίδες
Νὰ γίνουνται οἱ ἡμέρες μου,
Καὶ σὰ δροσοσταλίδες
Στὰ φύλλα τῆς καρδούλας της
Νὰ πέφτουνε σιγά....

Σπέτσες ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου. Ἕνας παράτιτλος ἀπὸ κάτω: ἀναλυτικὴ μελέτη τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Τῆς μελέτης ὁ συγγραφέας, Ἐλισαῖος Γιαννίδης. Καὶ τὸ βιβλίο, «ἔκδοση τοῦ ἀδερφάτου τῆς ἐθνικῆς γλώσσας». Στὴν ἀρχὴ λίγες ἀράδες «σὰν ἀφιέρωση» «στοὺς ἄθελους συνεργάτες, κάποιους φίλους καὶ κάποιους γνώριμους, ποὺ μὲ τὴ συζήτησή τους τὴν ἀμελέτητη, μοῦ ἔδωσαν εὐκαιρία νὰ γνωρίσω καλήτερα τὰ νήματα ἀπ' τὰ ὁποῖα κρατιέται μέσα στὴν ψυχή μας ἡ γλωσσικὴ πρόληψη, καὶ στάθηκαν ἀφορμὴ νὰ ρίξω μὲ κάποια τάξη στὸ χαρτί ὅσα πρόχειρα καὶ ἄταχτα τοὺς ἔλεγα». Ἔρχονται πίσω τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου. Πρόλογος (σελ. 5—11). — Πῶς Γεννήθηκε (11—18). — Μιὰ αἵρεση (18—22). — Εἰσαγωγή (22—32). — Πλάνες (32—90). — Ἡ κατάσταση (90—109). — Ἀνάγκη (109—120). — Σκολεῖο (120—151). — Μαλλιαροί (151—165).

Αὐτὸ εἶναι τὸ βιβλίο. Εἶναι ἀκόμα, ὅπως λέει στὸν πρόλογό του ὁ συγγραφέας, μιὰ εἰσαγωγὴ στὸ γλωσσικὸ ζήτημα. «Μὲ λόγια παστρικὰ καὶ ὑπομονητικὴ ἀνάλυση ζητεῖ νὰ ἐξηγήσει σὲ κάθε μορφωμένο ἄνθρωπο τί πρᾶμα εἶναι τὸ λεγόμενο γλωσσικὸ ζήτημα, τὸ μεγάλο σκάνταλο τῆς ἐποχῆς μας». Στὸ σκοπὸ αὐτό, τὸ διδαχτικό, εἶναι προσαρμοσμένο τὸ σκέδιο τοῦ βιβλίου καὶ γενικιὰ ὅλη του ἡ οἰκονομία. — Τὰ ἐπιχειρήματα, παρατηρεῖ ὁ συγγραφέας, ποὺ στηρίζουν τὴ γλωσσικὴ πλάνη εἶναι δυὸ εἰδῶν — τὰ σοφά, ντυμένα μὲ τὸ φόρεμα τῆς ἐπιστήμης, συζητήσιμα ἐπὶ τέλους, ποὺ κάθονται σοβαρὰ στὶς βιβλιοθῆκες· αὐτά, ὅπως τὸ ἐξηγεῖ καὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια, οὔτε τὴ γέννησαν τὴ σημερνὴ κατάσταση, οὔτε εἶναι ἱκανὰ νὰ τὴ στηρίξουν, ἐκ τῶν ὑστέρων μόνο ἐπινοήθηκαν γιὰ νὰ τὴ δικαιολογήσουν ὅπως ὅπως, ὅταν τἄλλα μὲ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης ἔχασαν τὴν ἀξία τους — τἄλλα, εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα τἀμελέτητα, ποὺ ἀκούγουνται στὴν κοινὴ συζήτηση, τὰ «ξυπόλυτα» ὅπως τὰ ὀνομάζει, ἐπιχειρήματα. Καὶ ὅμως, παρατηρεῖ πολὺ σωστά, τὸ μόνο πρᾶμα ὅπου θεμελιώνεται ἡ σημερινὴ γλωσσικὴ κατάσταση εἶναι αὐτά. Αὐτὰ εἶναι ποὺ ριζώσανε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους, κ' ἐμπόδισαν ἕως τώρα τὴ φυσικὴ μας γλῶσσα νὰ καλλιεργηθεῖ. Κι αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα, οἱ λογῆς πρόληψες — τὰ νήματα ποὺ ἀναφέρει μπροστὰ στὴν ἀφιέρωση ἐξετάζονται ἕνα ἕνα μέσα στὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ βιβλίου.

Τὸ βιβλίο εἶναι γραμμένο μὲ ταλέντο. «Ἀπὸ σοφία θὰ εἶναι φτωχό» μᾶς λέει στὸν πρόλογο ὁ συγγραφέας. Μὰ εἶναι γιομάτο ἀπὸ νοῦ. Καὶ γνωρίζει τὴν «ἀληθινὴ πηγὴ τῆς σοφίας» — τὴ ζωή. «Ἀπὸ τὴ ζωη, τὸ ἀνεξάντλητο αὐτὸ ἔδαφος τῆς μελέτης, τὴν ἀληθινὴ πηγὴ τῆς σοφίας, θὰ πάρουμε ἐπιχειρήματα σπαρταριστά, καὶ θὰ τὰ ἰδεῖ ὁ ἀναγνώστης μὲ τὰ δικά του τὰ μάτια, καὶ θὰ τὰ κρίνει μὲ τὴ δική του τὴν κρίση». Ἡ *παρατήρηση* εἶναι ἡ ἀνώτερη ὁδηγήτρα ἀρχὴ τῆς μελέτης — κ' ἡ δύναμη τοῦ βιβλίου, ἡ ἀναντίλεχτα μεγάλη, εἶναι καθαρὴ ἡ δύναμη καὶ ἡ λογική τῶν πραμάτων. Στὴν ἐξέτασή τους ὁ συγγραφέας φέρνει μιὰ δύναμη ἀναλυτικὴ ὄχι κοινή. Καὶ θὰ ἤθελα ἀκόμα νὰ μὴν περάσω ἀπαρατήρητο τὸ βαθὺ αἴσθημα τῶν φυσικῶν νόμων ποὺ ἐμπνέει πάντα τοῦ συγγραφέα τὴ σκέψη. Ἂν τὸ σημειώνω αὐτὸ ἐδῶ, τὸ κάνω γιατὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀνταποκρίνομαι στὴν ἀγαπητὴ ἰδέα τοῦ συγγραφέα, κ' ἐξηγῶ τὸ πνέμα του.

Προσπάθησα μὲ λίγες γραμμὲς νὰ δώσω μιὰ ἰδέα τοῦ βιβλίου καὶ νὰ ξεσηκώσω τὸ γενικὸ χαρακτήρα του. Γιὰ τὴν οὐσία — πολλὰ πολλὰ δὲ θὰ εἴταν ἀνάγκη νὰ πεῖ κανείς. Θὰ ἔφτανε ἴσως τόσο μόνο ὅτι τὸ βιβλίο — ἀπὸ τὴν ἔποψη τῆς *αἵρεσης* — εἶναι τελείως ὀρθόδοξο. Οὔτ' ἔρχεται μὲ τὴν ἀξίωση νὰ φέρει καινούρια γλωσσικὰ *δαιμόνια*, ζητεῖ μόνο μέσα στὴ μοναδικὴ ἀναρχία ποὺ βασιλεύει σήμερα, στὴ γλωσσικὴ αὐτὴ παραζάλη, μέσα στὸ χάος αὐτὸ ὅπου στριφογυρίζουν καὶ συγκρούονται γνῶμες καὶ γνῶμες, νὰ συντελέσει γιὰ νὰ μορφωθεῖ ἡ νέα, ἀσκημάτιστη ἀκόμα, γλωσσικὴ συνείδηση. Κάπου στὸν πρόλογο λέει ὁ ἴδιος: «Ἐγὼ ἕνα τηλεσκόπιο ἔφτιασα μόνο καὶ προσκαλῶ τὸν κόσμο νὰ κυττάξει μέσα, μὰ ἐκεῖνο ποὺ δείχνω δὲν τὸ βρῆκα ἐγώ». Εἶναι ὁμολογία ποὺ μᾶς ἀγγίζει μὲ τὴν ἁπλή, τὴν τίμια, τὴν ἀπόλυτή της εἰλικρίνεια. Μὰ ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀποκλειστικὴ τῆς ἀλήθειας ἀγάπη, ἡ ἀμεροληψία στὴν ἔρευνα — ἡ ἐλεύτερη ἀπὸ κάθε φανατισμὸ κρίση δὲν εἶναι λιγώτερο χαραχτηριστικὰ τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα τῆς λογικῆς, τὴ μέθοδο καὶ τὸ δεξιὸ μεταχειρισμό της. Νομίζω ὁ λόγος σὰν εἶναι γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, πῶς μπορεῖ κανεὶς τὴν εἰλικρίνεια, νὰ τὸ σημειώνει καὶ νὰ τὸ φωνάζει ὅταν τὴ βρίσκει. Καὶ δὲν ξέρω τώρα ἂν εἶναι ἀνάγκη ὕστερ' ἀπὸ ὅσα εἴπαμε, νὰ παρατηρήσουμε σκετικὰ μὲ τὴν ὁμολογία αὐτὴ τοῦ συγγραφέα ὅτι τὸ «τηλεσκόπιο» ποὺ λέει εἶναι δικό του, καὶ τὴν ἀλήθεια ποὺ δείχνει, ἂν ὅπως ὁμολογεῖ δὲν τὴ βρῆκε ὁ ἴδιος, τὴν *ξαναβρῆκε* ὅμως.

Μέσα σ' ἕνα τέτοιο βιβλίο, διδαχτικὸ ἔτσι καθὼς τὸ ἐννοεῖ ὁ συγγραφέας, δὲν μποροῦσε νὰ λείπουν καὶ μερικὰ πράματα πολὺ ἁπλά, πολὺ γνωστά, κοινά, εἰπωμένα. Καὶ ἂν αὐτό, δὲν ξέρω, φανεῖ ὅτι ζημιώνει κάπως τὸ βιβλίο, ὁ συγγραφέας τουλάχιστο

γλύτωναν ἔτσι, καὶ μὴν προβλέποντας πῶς θὰ τὸ χαντακώνανε ἀκόμα πιὸ βαθύτερα, καθὼς ἔγινε κιόλας. Οἱ πολλοὶ ὡς τόσο, ὁ κοινὸς ὁ κόσμος, τοὺς εἴτανε τοὺς πιώτερους ἀδιάφορο, ξένη κυριαρχία ἢ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, σώνει, καθὼς εἴπαμε, νἄφευγε ὁ Τοῦρκος, σώνει νἄβλεπε κάπως ἄσπρη μέρα ὁ τόπος. Προφήτης τους ἐκείνων εἴτανε ὁ Ἀγαθάγγελος.

§ 12

Ἀγῶνες καὶ μαρτύρια τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα.

Τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα τὰ πέρασε τὸ Ἔθνος μὲ τέτοια περίπου ὄνειρα. Ἔλεγες καὶ μάζευε ὑλικὸ κ' ἡ Ρουσία κ' ἡ Ρωμιοσύνη γιὰ τὸ μεγάλο τὸ ξεσπάσιμο. Ἦρθε ἡ Αἰκατερίνα κ' ἔβαλε τὸ δαυλὶ στὸ μπαρούτι.

Ὁ μεγάλος ὁ ἀπόστολος τῆς Αἰκατερίνας εἴταν ὁ Παπάζογλους. Κατέβηκε στὰ 1766, καὶ τοὺς μάγεψε ὅλους ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Στὴν Ἤπειρο, στὴ Ρούμελη, στὸ Μοριᾶ. Κληρικοί, ἀρματωλοί, προυχόντοι, ὅλοι τοῦ ἀνοίξανε τὶς ἀγκάλες τους, κι ἀκούγανε μὲ συγκίνηση καὶ μὲ συνεπαρμὸ τὶς πρότασες καὶ τὰ ταξίματα τῆς Μεγάλης Αὐτοκρατόρισσας. Οἱ Μανιᾶτες ὡς τόσο κ' οἱ Καλαματιανοὶ δὲ συνεπαρθήκανε· αὐτοὶ τὄκαμαν ὅρο πῶς δὲν κουνοῦνε ἂν δὲν κατέβῃ Ρούσικος στρατὸς νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Πολὺ σωστά· μιὰ καὶ πιαστήκανε πάλε ἀπὸ ξένη βοήθεια, νἆναι τουλάχιστο ἀληθινὴ βοήθεια, κι ὄχι λόγια.

Ἀνάλογα κινήματα ἀπὸ πραχτόρους τοῦ Παπάζογλου γενήκανε καὶ στὰ βορεινὰ τὰ μέρη, Μολδοβλαχία, Σερβία, Μαυροβούνι.

Ἀναστατωθήκανε χῶρες, ἀρματωλήκια, ἡγεμονεῖες, νησιά. Ἔγινε ἄνω κάτω ὁ κόσμος. Μέσα σὲ τέτοιον ἀναβρασμό, τί παράξενο ἂν ἔννοιωσαν οἱ Τοῦρκοι τὸν κίντυνο. Ἕνας Μητροπολίτης ἐδῶ, ἕνας Πατριάρχης ἐκεῖ, (ὁ Μελέτιος Β'.), πάμπολλοι προυχόντοι κι ἀρίθμητοι κοινοὶ ραγιάδες, εἴταν τὰ πρῶτα θύματα τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου σηκωμοῦ· πλερώνοντας, ἄλλοι μὲ θάνατο, ἄλλοι μὲ στρέβλωμα, γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνας. Ὡς καὶ τῆς Μολδοβλαχίας οἱ Ἡγεμόνες, Καλλίμαχος καὶ Σοῦτζος, τῆς προσφέρανε κι αὐτοὶ τὰ κεφάλια τους φόρο.

Ὡς τόσο κατέβηκε στὰ 1770 ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ περίφημου στόλου τοῦ Ὀρλόφη. κι ἄραξε στὸ Βίτουλο. Δὲν τρέξανε δὰ κ' οἱ μυριάδες ποῦ εἴχανε ταμένες οἱ δικοί μας ἅμα παρουσιαζότανε ὁ Ροῦσος. Φαίνεται ὅμως πῶς μήτε ὁ Ροῦτος δὲν τὶς πρόσμενε τὶς μυριάδες, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἔφερνε τὰ χρειαζούμενα ἄρματα. Ὅπως κι ἂν ἔχῃ, μαζευτήκανε ἀρκετοὶ Μανιᾶτες γιὰ νὰ συστήσουνε τὶς λεγάμενες δυὸ *λεγεῶνες τῆς Σπάρτης*, Ἀνατολικὴ καὶ Δυτική. Ἡ δυτικὴ ἡ Λεγεώνα ἔπιασε τὴν Καλαμάτα, κ' ἐκεῖ ὁ Παναγιώτης ὁ Μπενάκης, ἐγγονὸς τοῦ γνωστοῦ μας τοῦ Λιμπεράκη, ἔδειξε τὴν «ἀνεξαρτησία» του ὁμώνοντας πίστη κ' ὑποταγὴ στὴν Αὐτοκρατόρισσα. Ὅμως τὸ κλασσικὸ τὸ κατόρθωμα τῆς δυτικῆς αὐτῆς τῆς Λεγεώνας εἴτανε νὰ κουρσέψῃ ὅσα μποροῦσε χωριά, ὄχι μονάχα τούρκικα, μὰ καὶ ρωμαΐικα. Τῆς ἀνατολικῆς πάλε τῆς Λεγεώνας, ποῦ εἴτανε κ' ἡ μεγαλήτερη, μ' ἀρχηγὸ τὸ Μυκονιώτη τὸν Ἀντώνη Ψαρό, δὲν τῆς σώνανε τὰ κουρσέματα, παρὰ ἔσφαξαν αὐτὸν καὶ κάμποσους Τούρκους ποῦ παραδοθήκανε μὲ συθήκη.

Δὲν ἀξίζει νὰ χασομεροῦμε δηγῶντας τὶς μικροδουλειὲς τοῦ Ὀρλόφη μὲ τὶς Λεγεῶνες καὶ μὲ τοὺς λίγους Ρούσους του. Τἀξιοσημείωτο εἶναι ποῦ μὲ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἀνεμοπηδήματα τόσο τρελλαθήκανε